

Considerații privind protecția drepturilor femeii

Conf. univ. dr. Bogdan Adrian

Les droits de la femme ont commencé à s'affirmer et à se conturer clairement au XIXème siècle mais leur reconnaissance et leur respect ne sont complètes dans tous les pays du monde ni même aujourd'hui. Cet article fait référence à l'évolution historique des droits de la femme, en analysant les principaux documents internationaux dans cette matière et leur modalités d'application effective. On y discute aussi les mécanismes de protection des droits de la femme et leur efficacité ainsi que des aspects qui concernent l'exercice des droits respectives.

1. Repere privind evoluția istorică a drepturilor femeii. De-a lungul timpului, au existat numeroase manifestări, care au avut drept scop afirmarea și promovarea drepturilor femeii. Astfel, în anul 1848¹, în Statele Unite a avut loc o conferință de promovare a drepturilor femeii. Cu această ocazie, a fost proclamată *Declarația opiniilor și plângerilor*, care s-a inspirat din Declarația de Independență a Statelor Unite. În conținutul acestui document se menționa că *bărbații și femeile sunt egali și înzestrați de Dumnezeu cu anumite drepturi inalienabile*. Cu toate că mișcarea de promovare a drepturilor femeii a luat amploare, de abia în anul 1920, Constituția Statelor Unite a consfințit un important drept politic al femeilor și anume dreptul la vot. Pe plan internațional, au fost adoptate o serie de documente referitoare la drepturile femeii, printre care amintim: Convenția internațională referitoare la conflictele de legi în materie de căsătorie, divorț și încredințare a minorilor²; Acordul internațional cu privire la traficul de femei³; Convenția internațională referitoare la reprimarea traficului de femei⁴.

În societatea noastră, în acea perioadă, femeia era dependentă de bărbat, fapt reliefat și de prevederile Codului civil care menționa în art.195 că "*femeia datorează ascultare bărbatului*". Regimul ei juridic, în acea perioadă, se apropia de cel al minorului cu o capacitate de exercițiu restrânsă, din ziua de astăzi. Peter Burke menționa că *istoria femeilor oferă o nouă perspectivă asupra trecutului, ale cărei consecințe încep abia acum să se întrevadă* și ca urmare și în cazul României studiile dedicate istoriei femeilor trebuie încurajate⁵. Se constată o intensificare a activității de promovare a drepturilor femeii după cel de-al doilea război mondial. O contribuție importantă în acest domeniu a avut-o O.N.U., care prin instituțiile sale a contribuit la afirmarea și promovarea drepturilor femeii. Calea spre construirea unui sistem de

¹ Conferința de la Seneca Falls, din 19.07.1848.

² Adoptată cu ocazia Conferinței de la Haga din 1902.

³ Adoptat la 18.05.1904.

⁴ Adoptată la 04.05.1910.

⁵ Peter Burke, *Istorie și teorie socială*, Editura Humanitas, , București, 1999, p. 64.

protecție internațională a drepturilor omului și stabilirea obligației unei cooperări internaționale în acest domeniu a fost deschisă de Carta O.N.U.⁶ Aceasta⁷ a instituit un organism specializat în domeniul protecției drepturilor omului respectiv Comisia pentru Drepturile Omului.

Adunarea Generală O.N.U.⁸ a adoptat "Declarația Universală a Drepturilor Omului" care reprezintă un document politic ce așează la baza drepturilor și libertăților omului egalitatea în drepturi. Astfel, Carta O.N.U. proclamă, în Preambulul său, *egalitatea în drepturi a bărbaților și femeilor*. Tot sub auspiciile Națiunilor Unite au mai fost adoptate o serie de documente, cu vocație universală, care promovează drepturile femeii, printre care putem aminti: - Declarația universală a drepturilor omului⁹; - Pactul privind drepturile civile și politice¹⁰; - Pactul privind drepturile economice, sociale și culturale¹¹. Influența decizională, bună sau rea, a femeii, care susține prin propria avere familia, este de necontestat. În amintirile sale Sabina Cantacuzino arată că I. C. Brătianu nu a putut pleca la studii la Paris, pentru că nu avea acordul mamei sale, din a cărei zestre trăiau cu toții. Intervențiile tatălui nu au avut nici un rezultat.¹²

2. Surse juridice. Pe plan internațional au fost adoptate o serie de documente printre care amintim: Convenția asupra drepturilor politice ale femeii¹³; Convenția asupra naționalității femeii căsătorite¹⁴; Convenția privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor¹⁵; Recomandarea privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor¹⁶; Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei¹⁷; Declarația pentru eliminarea tuturor formelor de violență asupra femeilor¹⁸ etc. Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată de Adunarea Generală O.N.U. la 18 decembrie 1979 și intrată în vigoare la 3 septembrie 1981. Discriminarea femeilor violează un principiu fundamental al drepturilor omului și anume principiul egalității în drepturi și, în același

⁶ Maxim Ioan, *O.N.U.: 4 decenii*, Editura Politică, București, 1986, p. 172.

⁷ Carta O.N.U. a fost adoptată la San Francisco în 1945.

⁸ La 10 decembrie 1948, Adunarea Generală O.N.U. a adoptat *Declarația Universală a Drepturilor Omului*.

⁹ Adoptată de Adunarea Generală O.N.U. la 10.12.1948.

¹⁰ Adoptat de Adunarea Generală O.N.U. la 16.12.1966.

¹¹ Adoptat de Adunarea Generală O.N.U. la 16.12.1966.

¹² Sabina Cantacuzino, *Din viața familiei I. C. Brătianu* Editura Albatros, București, 1993, p. 4.

¹³ Adoptată de Adunarea Generală O.N.U. la 20.12.1952.

¹⁴ Adoptată de Adunarea Generală O.N.U. la 29.01.1957.

¹⁵ Adoptată de Adunarea Generală O.N.U. la 07.11.1962.

¹⁶ Adoptată de Adunarea Generală O.N.U. la 01.11.1965.

¹⁷ Adoptată de Adunarea Generală O.N.U. la 18.12.1979.

¹⁸ Adoptată de Adunarea Generală O.N.U. în decembrie 1993.

timp, încalcă unul dintre drepturile fundamentale ale omului și anume egalitatea femeii cu bărbatul. Statele părți la Convenție se angajează, că vor lua toate măsurile necesare pentru eliminarea discriminării bazate pe criterii sexuale, în toate domeniile de activitate.

Declarația pentru eliminarea tuturor formelor de violență asupra femeilor a identificat principalele forme de violență și anume: violență fizică, sexuală și psihologică în familie; violența legată de dotă; violul în căsnicie; violența în afara căsniciei; violență fizică, sexuală și psihologică în afara comunității; traficul de femei; prostituția forțată.

Carta asiatică a drepturilor omului a promulgat o serie de drepturi precum: dreptul la viață; dreptul la pace; dreptul la democrație; dreptul la identitate culturală; dreptul la libertatea religiei și conștiinței; dreptul la dezvoltare și la justiție socială; dreptul "grupurilor vulnerabile";¹⁹ dreptul femeilor la oportunitatea angajării; dreptul femeii la alegerea liberă a profesiei; dreptul femeii la asistență socială; dreptul femeii la remunerație egală cu bărbatul pentru munca prestată în aceleași condiții; dreptul femeii la compensare privind munca în familie; dreptul femeii la protecția sănătății; dreptul femeii la protecția muncii; dreptul femeii la protecție socială în timpul sarcinii când munca poate fi vătămătoare; dreptul la o participare egală a femeilor în viața publică, politică și socială. Așadar, *constrângerea ce apasă asupra femeilor nu le împiedică să acționeze. Cele mai conservatoare, departe de a se conforma exclusiv preceptelor masculine, dau o nouă expresie filantropiei, religiei sau carității. Altele intervin pe scena politică prin scris (presă, pamflete etc.) sau participă direct la evenimente*²⁰.

3. Mecanisme de protecție a drepturilor femeii. Ca mecanism de supraveghere a îndeplinirii prevederilor Convenției cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei a fost creat Comitetul pentru eliminarea discriminării față de femei, format din 23 de experți, care au un mandat de 4 ani. Un alt mecanism de protecție a drepturilor femeii este reprezentat de Comisia pentru Condiția Femeii, care a fost înființată în 1947, fiind compusă din 45 de membrii. Comisia funcționează în cadrul Consiliului Economic și Social. Atribuțiile Comisiei pentru Condiția Femeii constau în următoarele: efectuarea de studii și rapoarte privind promovarea drepturilor femeii de către statele membre O.N.U.; promovarea egalității dintre femei și bărbați; întocmirea și elaborarea unor convenții internaționale în domeniul său de activitate etc.

¹⁹ *Carta Asiatică a Drepturilor Omului* denumește "grupuri vulnerabile" acele formațiuni sociale care sunt slabe datorită unor motive istorice sau de altă natură. Este vorba de persoanele care au avut conflicte civile cu Guvernul și au fost nevoite să-și părăsească casa și să se refugieze în alt loc, în țară sau în străinătate. Un alt exemplu îl constituie pescarii și țăranii a căror viață se degradează datorită marilor patroni.

²⁰ Stephane Michaud, *Femeia, în Omul romantic*, coord. de François Furet, Editura Polirom, Iași, 2000, p. 109.

4. Aspecte referitoare la exercitarea drepturilor femeii. Deși este afirmată egalitatea între sexe, în anumite țări, femeia are un statut juridic inferior datorită tradiției și conservatorismului populației. S-a atras atenția asupra faptului că unele drepturi ale omului nu pot fi implementate în anumite țări. Aceste opinii reprezintă încercări de a masca încălcări ale drepturilor omului. Adeptele feminismului încearcă să încadreze prostituția forțată în cadrul infracțiunii de *sclavie*. Problema combaterii traficului de femei în vederea practicării prostituției are o vechime mare, în zilele noastre ea fiind întâlnită în Asia, Europa de Est și America Latină. Traficul cu femei în vederea practicării prostituției poate fi considerat o modalitate a sclaviei. În trecut, violența domestică era considerată un fenomen normal, care nu avea implicații penale. Datorită faptului că, violența asupra femeilor, nu a fost condamnată expres în Convenția cu privire la drepturile femeii, a fost necesară edictarea unui alt document care să definească acest concept. Acest lucru a fost realizat cu ocazia Declarației pentru eliminarea tuturor formelor de violență asupra femeilor din 1993.

Pe plan intern, aspectele legate de violența domestică a fost reglementate prin legea nr. 217/2003 referitoare la prevenirea și combaterea violenței în familie. Legea definește violența în familie ca fiind reprezentată de *orice acțiune fizică sau verbală savârșită, cu intenție, de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă o suferință fizică, psihică, sexuală sau un prejudiciu material.*²¹ Tot în conținutul acestei definiții intră și activitatea de împiedicare a femeii de a-și exercita drepturile și libertățile fundamentale. Multe dintre cazurile de violență domestică au drept consecință divorțul cuplului.

Modalitate prescrisă social și legal de soluție a căsătoriei, divorțul nu este, totuși, un eveniment juridic izolat ci are legături cu alte acțiuni și circumstanțe personale, familiale și sociale. Este stadiul final al unui proces ale cărui principale etape sunt încheierea căsătoriei, eșecul ei, decizia uneia dintre părți (sau a ambelor) de a-i pune capăt și, în sfârșit, soluția ei legală prin divorț²². Studiile sociologice au reliefat că mai mult de $\frac{3}{4}$ dintre cazurile de violență fizică au drept victime reprezentante ale sexului frumos. Există și situații în care femeile preferă să păstreze tăcerea în cazurile de violență domestică, pentru a menține unitatea cuplului. Acest lucru este greșit întrucât partenerul violent se va manifesta în același mod ori de câte ori are ocazia. Discriminarea femeilor constituie o realitate a lumii contemporane, manifestându-se prin limitarea unor drepturi fundamentale precum dreptul la viață, la demnitate și la integritate corporală.

²¹ Legea nr. 217/2003 referitoare la prevenirea și combaterea violenței în familie, art. 2.

²² Roderick Phillips, *Untying the Knot. A Short History of Divorce*, Cambridge University Press, 1991, p. 93.

5. Concluzii. Drepturile femeii reprezintă o parte inalienabilă a drepturilor omului. Măsurile de promovare a egalității de șanse între femei și bărbați au început să dea roade prin reducerea cazurilor de discriminare a femeilor. Se impune o perfecționare a sistemului de protecție a victimelor violenței domestice, mai ales sub aspectul informării populației și al asigurării mijloacelor necesare desfășurării activității de protecție a persoanelor, care au fost victimele unui abuz domestic.